

7. **Calomiris Charles.** Banking Crises and the Rules of the Game. NBER Working Paper No. 15403. October 2009. 34 p.

8. **Heinz Rudolph.** State Financial Institutions: Mandates, Governance, and Beyond. World Bank Policy Research Working Paper No. 5141. 2009.

9. Дані фінансової звітності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097

REFERENCES

Caprio, G. "Macro Financial Determinants of the Great Financial Crisis" Implications for Financial Regulation. MRPA. Working Paper 26088, 2010.

Clarke, G., Cull, R., and Shirely, M. M. "Bank Privatization in Developing Countries: A Summary of Lessons and Findings". *Journal of Banking and Finance*, no. 29 (8-9) (2005): 1905-1930.

Calomiris, C. "Banking Crises and the Rules of the Game". NBER Working Paper No. 15403.

Heinz, R. "State Financial Institutions: Mandates, Governance, and Beyond". *World Bank Policy Research Working Paper*, No. 5141, 2009.

Karas, A., Schoors, K., and Weill, L. "Are Private Banks More Efficient Than Public Banks? Evidence from Russia". *BOFIT Discussion Papers 3, Bank of Finland, BOFIT Institute for Economics in Transition*, 2008.

[Legal Act of Ukraine] (2013).

Shapiro "The international activities and impacts of state-owned enterprises". *Simon Fraser University*, 2009.

"The Best and Worst Stocks of the Past Decade". *The Economist*, 2012.

http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097

УДК 336.71

АУДИТ СИСТЕМ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ НА ОСНОВІ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ БАНКІВ

МЕЛЬНИЧЕНКО О. В.

УДК 336.71

Мельниченко О. В. Аудит систем электронных грошей на основе интегрированной отчетности банков

Статтю присвячено аудиту та оверсайту систем електронних грошей на підставі інтегрованої звітності банків як основних учасників таких систем. Автором уперше запропоновано методику складання інтегрованої звітності банків – учасників систем електронних грошей за розділами, на основі яких аудитором може проводитись оцінка та формування суджень щодо соціальної відповідальності платіжних організацій, інтересів суспільства, бізнесу й держави у процесі використання даного платіжного засобу. У роботі автором проаналізовано визначення оверсайта (нагляду) за платіжними системами та системами електронних грошей. Крім того, запропоновано методику проведення аудиту систем електронних грошей за даними інтегрованої звітності банків, на основі якої проводиться оцінка впливу використання цієї форми грошових коштів на працівників банків, суспільство в цілому та на забезпечення дотримання норм чинного законодавства учасниками систем електронних грошей.

Ключові слова: аудит, оверсайт, електронні гроші, банки, інтегрована звітність, соціальна відповідальність.

Бібл.: 17.

Мельниченко Олександр Віталійович – кандидат економічних наук, доцент, Університет банківської справи Національного банку України (вул. Андріївська, 1, Київ, 04070, Україна)

E-mail: amelnitschenko@yahoo.de

УДК 336.71

Мельниченко А. В. Аудит систем электронных денег на основе интегрированной отчетности банков

Статья посвящена аудиту и оверсайту систем электронных денег на основании интегрированной отчетности банков как основных участников таких систем. Автором впервые предложена методика составления интегрированной отчетности банков – участников систем электронных денег по разделам, на основе которой аудитором может проводиться оценка и формирование суждений о социальной ответственности платежных организаций, интересах общества, бизнеса и государства в процессе использования данного платежного средства. В работе автором проанализированы определения оверсайта (надзора) за платежными системами и системами электронных денег. Кроме того, предложена методика проведения аудита систем электронных денег по данным интегрированной отчетности банков, на основе которой проводится оценка влияния использования этой формы денежных средств на работников банков, общество в целом и на обеспечение соблюдения норм действующего законодательства участниками систем электронных денег.

Ключевые слова: аудит, оверсайт, электронные деньги, банки, интегрированная отчетность, социальная ответственность.

Библ.: 17.

Мельниченко Александр Витальевич – кандидат экономических наук, доцент, Университет банковского дела Национального банка Украины (ул. Андреевская, 1, Киев, 04070, Украина)

E-mail: amelnitschenko@yahoo.de

UDC 336.71

Melnychenko O. V. Audit of Systems of Electronic Money on the Basis of Integrated Bank Reporting

The article is devoted to audit and oversight of systems of electronic money on the basis of integrated reporting of banks as main participants of such systems. The author offers for the first time methods of composition of integrated bank reporting – participants of systems of electronic money by parts, on the basis of which the auditors can assess and form opinions on social responsibility of payment organisations, interests of the society, business and state in the process of the use of an individual payment means. The author analyses definitions of oversight (observation) over payment systems and systems of electronic money. Moreover, it offers methods of carrying out an audit of systems of electronic money by data of integrated bank reporting, on the basis of which assessment of influence of the use of this form of money funds upon bank employees, society in general and upon ensuring observation of rules of the current legislation by participants of systems of electronic money is carried out.

Key words: audit, oversight, electronic money, banks, integrated reporting, social responsibility.

Bibl.: 17.

Melnychenko Oleksandr V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, University of Banking of the National Bank of Ukraine (vul. Andriyivska, 1, Kyiv, 04070, Ukraine)

E-mail: amelnitschenko@yahoo.de

Збільшення сум коштів, що перераховуються за допомогою сучасних механізмів, використання все складніших технологій переказу коштів, зростання популярності розрахунків електронними грошима та операцій з ними призводить сьогодні до посилення ролі оверсайта (нагляду) – діяльності центральних банків із забезпечення безперервного, надійного та ефективного функціонування платіжних систем. З одного боку, електронні гроші є одним із інструментів виведення готівкових коштів з-поза банківського обігу, що робить послугу монетарній політиці держави, з іншого – контроль за рухом електронних грошей вимагає нових підходів, інструментів і фахівців, здатних методологічно та практично забезпечити підготовку звітів учасниками систем електронних грошей та проведення їх перевірки на підставі такої звітності.

Оверсайт (нагляд) є інструментом держави у регульованні роботи учасників платіжних систем і систем електронних грошей, який покликаний забезпечити стабільність фінансово-кредитної системи країни та не допустити зниження довіри населення до національної валюти. При цьому такий нагляд, виходячи з його визначення, передбачає застосування заходів впливу до суб'єктів господарювання, на яких поширюється законодавство відповідного права у випадку недотримання ними встановлених норм.

Таким чином, керівництву об'єктів нагляду, у тому числі й банків, доцільно, на нашу думку, вживати превентивних заходів для запобігання санкцій за результатами оверсайта. Саме правильно організований аудит може забезпечити ефективну діяльність систем електронних грошей в межах правового поля.

У сучасній науковій літературі, як вітчизняній, так і зарубіжній, недостатньо уваги приділяється оверсайту платіжних систем і систем електронних грошей. Лише окремі науковці з числа працівників центральних банків різних держав висвітлюють окреслені проблеми. Серед українських авторів варто зазначити Кравця В., Махаєву О., Міщенко П., Сенищу П. Так, Махаєва О., проаналізувавши зарубіжну та національну нормативну базу, вказує на відмінності оверсайта від пруденційного нагляду, які, у першу чергу, полягають у тому, що оверсайт здійснюється виключно центральним банком і спрямований на платіжну систему в цілому, а не на фінансову стійкість її окремого об'єкта, не на індивідуальний ризик окремого учасника платіжної системи, а на сукупні ризики всіх її учасників [6, с. 18]. Сенищ П. і Кравець В. підкреслюють, що метою оверсайта є стабільність, ефективність і гарантування довіри до грошей [15, с. 28].

Напрацювання державних органів виконавчої влади в Україні в цьому напрямі вилились в окремі документи. Так, свого часу Національним банком України як суб'єктом законодавчої ініціативи було розроблено законопроект щодо функціонування платіжних систем і розвитку безготівкових розрахунків, який і було прийнято Верховною Радою України і яким, крім іншого, було введено на законодавчому рівні поняття «оверсайт» і віднесено його до функцій центрального банку держави [13]. Було також підготовлено Концепцію запровадження нагляду (оверсайта) за платіжними системами в Україні [4] і проект Положення про порядок здійснення Національним банком України нагляду (оверсайта) за платіжними системами, який, однак, до сьогодні не прийнятий остаточно. В останньому документі очікується визначення об'єктів і порядку здійснення Національним банком України нагляду за платіжними системами, його повноваження та застосування заходів

впливу за недотримання об'єктами оверсайта вимог законодавства України.

Проблема, що порушується у цій статті, полягає в тому, що сьогодні створення систем оверсайту як функції центральних банків за системами електронних грошей покликане забезпечувати інтереси держави, а не бізнесу, суспільства, навколишнього середовища. А у зв'язку з тим, що даний вид нагляду є досить новим, у тому числі для України, ми пропонуємо під час розробки механізмів його здійснення врахувати принципи соціальної відповідальності бізнесу шляхом запровадження аудиту систем електронних грошей на основі інтегрованої звітності банків. Неврегульованим на даний час залишається також питання підготовки звітів системами електронних грошей і банками, як їх основними учасниками, щодо емісії та руху електронних грошей в державі.

Метою цієї статті є розроблення пропозицій щодо правильної організації роботи аудиторів, у тому числі й служб внутрішнього аудиту, з питань здійснення перевірки діяльності банків як учасників системи електронних грошей із урахуванням актуальних вимог часу щодо складання інтегрованої звітності як складової частини системи корпоративної соціальної відповідальності банку. Крім того, метою роботи є підготовка пропозицій щодо побудови сучасної системи нагляду за системами електронних грошей, яка враховувала б інтереси бізнесу, суспільства та держави, – соціально відповідального оверсайта.

НАГЛЯД ЗА ПЛАТІЖНИМИ СИСТЕМАМИ

Оверсайт не є новим поняттям у світовій науковій економічній літературі та практиці. Оверсайт – це транслітерація англійського слова *oversight*, що перекладається буквально як нагляд. У сучасній вітчизняній економічній літературі та на законодавчому рівні даний термін вживається виключно разом із поняттями платіжної системи, електронних грошей. Так, банківською енциклопедією визначено поняття оверсайта платіжних систем разом із його аналогом англійською мовою (*Oversight of Payment Systems*) [1, с. 307]. У Концепції запровадження нагляду (оверсайта) за платіжними системами в Україні [4] також йде мова про нагляд за платіжними системами, про їх моніторинг та оцінювання. Разом з тим, Національним банком України визначено окреме поняття банківського нагляду з англійським перекладом як *banking supervision* [2]. Отже, у розумінні центрального банку щодо діяльності Національного банку України, спрямованої на забезпечення дотримання банками та іншими особами, стосовно яких здійснюється наглядова діяльність, законодавства України і встановлених нормативів з метою забезпечення стабільності банківської системи та захисту інтересів вкладників і кредиторів банку, йде мова про *supervision*, а щодо його діяльності, спрямованої на забезпечення безперервного, надійного та ефективного функціонування платіжних систем, яка полягає в оцінюванні діючих у країні платіжних механізмів [12], – про *oversight*. У будь-якому із зазначених випадків мова йде все ж про нагляд; у першому випадку – за банками й іншими організаціями щодо інтересів вкладників і кредиторів банків, у другому – щодо надійності й ефективності платіжних систем, що є запорукою стабільного функціонування фінансової системи та економіки країни загалом.

Зважаючи на викладене, оверсайт як нагляд не відноситься виключно до систем переказу коштів чи електронних грошей, а є лише підміненим поняттям аналогів

українською мовою, однак відноситься до однієї з функцій держави. На останньому твердженні також наголошував Вудро Вілсон (Woodrow Wilson), який прирівнював нагляд, оверсайт (в оригіналі *oversight*) до законодавства – верховної функції держави; він вказував на виключну важливість пильного оверсайта з боку адміністрації (влади) [17, с. 297].

Відповідальність держави за функціонування грошової системи визначена основоположними документами всіх держав і визнана суспільством з давніх часів. Тому оверсайт як система нагляду з боку держави за організаціями, задіяними в емісії та обігу електронних грошей, об'єктивно необхідний.

Оверсайт за платіжними системами в Україні включає: моніторинг платіжних систем; оцінювання їх на відповідність вимогам законодавства України та міжнародним стандартам оверсайту платіжних систем; у разі необхідності надання вказівок і рекомендацій щодо вдосконалення діяльності відповідних систем і застосування заходів впливу [14]. До об'єктів оверсайту, зокрема, належать системно важливі платіжні системи та системи роздрібних платежів і розрахунків, у тому числі й системи електронних грошей, а ґрунтується він на таких принципах [4]:

- ✦ *прозорості* – оприлюднення політики нагляду (оверсайта) та загальних вимог до платіжних систем;
- ✦ *застосування міжнародних стандартів* щодо платіжних систем;
- ✦ *наявності повноважень та можливостей для здійснення ефективного нагляду* (оверсайта) за платіжними системами;
- ✦ *послідовності* – вимоги до платіжних систем мають застосовуватися до всіх платіжних систем, у тому числі й створених центральним банком;
- ✦ *співпраці* з іншими державними регуляторами та центральними банками інших країн.

Зазначені принципи є фундаментальними для здійснення оверсайту як в Україні, так і світовій практиці, і вони фактично не включають засад соціальної відповідальності, які покликані стати інструментом досягнення інтересів суспільства, бізнесу та держави, сформувати клімат суспільної довіри та соціально-політичної стабільності. Наслідком цього є недостатня відкритість інформації, низька поінформованість суспільства про електронні гроші, їхню роль у державній монетарній політиці, переваги та недоліки їх використання тощо. Демонстрація такої недостатності відображена в інформації, яка надається Національним банком України про даний платіжний засіб, коли лише окремими мінімальними даними описується ситуація в країні про діяльність систем електронних грошей та сукупний обсяг їх емісії лише за I квартал 2013 р. [11].

ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ БАНКІВ – УЧАСНИКІВ СИСТЕМ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ

Питанням корпоративної соціальної відповідальності присвячено праці як зарубіжних, так і вітчизняних учених, зокрема, Беляєвої І., Грейсона Д., Давидюк Т., Ескіндарова М., Король С., Костирка Р., Малиновської О. та інших. Окремі автори зазначають, що основи корпоративної соціальної відповідальності були закладені американськими вченими в 40-х – 50-х роках ХХ сторіччя. Інші зазначають, що ще А. Сміт порушив питання взаємодії влади та суспільства, тому саме його слід вважати основоположником даної концепції. Особливе місце в науковій літературі, присвяченій окрес-

леним питанням, відводиться працям М. Фрідмана, який вивів основні положення корпоративної соціальної відповідальності, суть яких у тому, що майже все, що ми робимо, чинить вплив на третіх осіб, яким би він не був незначним чи віддаленим [16, с. 46], тому кожен учасник суспільного відтворення, здійснюючи свою діяльність, повинен зважати на інтереси держави, суспільства й бізнесу.

Під соціальною відповідальністю сьогодні розуміється система добровільних взаємовідносин між суспільством, бізнесом і державою, спрямована на вдосконалення соціально-трудова відносин, підтримання соціальної стабільності в суспільстві, розвиток природоохоронної діяльності на національному та міжнародному рівнях. У свою чергу, корпоративна соціальна відповідальність – це така ж система у межах бізнес-структури, коли йде мова про інтереси не суспільства в цілому, а про трудовий колектив організації [5, с. 4].

Таким чином, поєднуючи принципи оверсайту (нагляду) за системами електронних грошей і соціальної відповідальності бізнесу, буде досягнуто принципово нового рівня ведення бізнесу та регулювання його діяльності з боку держави. Досягти такого поєднання можна лише завдяки правильно організованому спостереженню за роботою учасників систем електронних грошей, яке базуватиметься на об'єктивній звітності, що відобразить повний спектр діяльності її учасників.

Сьогодні все більше міжнародних компаній приділяють увагу соціальній (нефінансовій) звітності, яка у світовій практиці має назву звітності про сталий розвиток (*corporate sustainability reporting*) та котра в поєднанні з фінансовою складає інтегровану звітність. Вона відображає стан справ у соціально відповідальній компанії протягом певного періоду і демонструє не лише економічну складову її діяльності, а й показники соціального захисту працівників, дотримання прав людини, екологічної безпеки тощо. Так, наприклад, корпорація Самсунг (*Samsung*) у звіті 2013 р. [3] висвітлює свою філософію, що базується на концепції корпоративної соціальної відповідальності (концепції сталого розвитку) і включає, окрім інформації про внески до благодійних організацій, також дані про участь у розвитку спорту та здорового способу життя у світі, у підтриманні освіти та охорони здоров'я дітей, а також у забезпеченні захисту навколишнього середовища. Така концепція дозволяє сучасним підприємствам, установам і організаціям створювати конкурентну перевагу на відповідному ринку й свою додаткову вартість, зміцнюючи власне становище та підвищуючи цінність активів.

Серед вітчизняних банків, які приділяють увагу сталому розвитку, варто відзначити банк «Хрещатик», Перший український міжнародний банк (ПУМБ), Піреус банк, Райффайзен Банк Аваль, Радикал банк та деякі інші. Проте більшість із них коротко висвітлюють свою громадську, культурну та благодійну діяльність і обмежуються цим.

Ми пропонуємо, звизивши напрями діяльності банків, за якими слід складати звіт про сталий розвиток, поглибити його по суті для забезпечення ґрунтовного підходу до системно значимої категорії суспільства – до грошей, а саме – до електронних грошей. Даному платіжному інструменту в умовах все зростаючої його популярності слід приділяти особливу увагу з метою недопущення зниження довіри до грошей з боку суспільства.

Підготовку інтегрованої звітності банками як учасниками систем електронних грошей ми пропонуємо здійснювати за такими розділами:

1. Відповідність відображенням у бухгалтерському обліку операціям, укладених договорів, складеним первинним документам чинному законодавству.

2. Інформація про суму емітованих і погашених електронних грошей за звітний період. У цьому блоці доцільно, на нашу думку, також подавати відомості про співвідношення сум за операціями з електронними грошима до сум операцій з готівкою. Показники такого співвідношення характеризуватимуть роботу працівників банку, задіяних у розрахунково-касовому обслуговуванні клієнтів: їх умови праці (контакт з потенційно небезпечною готівкою, яка до отримання її в касі перебувала в різних місцях і руках невідомих людей), витрат часу на одного клієнта (перерахувати, наприклад, при здачі клієнтом готівки мінімальним номіналом у сумі до 8 тис. грн і при погашенні ним електронних грошей, що не потребує таких витрат часу), емоційного навантаження (ризик помилки працівника при прийнятті електронних грошей зводиться до нуля на відміну від прийняття готівки, коли працівник може помилитись при рахуванні та перевірці на справжність банкнот) тощо.

3. Інформацію про кількість учасників кожної системи електронних грошей: продавців і постачальників товарів, робіт і послуг, які приймають в оплату електронні гроші, емітовані даним банком. Такі дані дозволитимуть зробити висновки про готовність бізнесу до інновацій та до використання передових технологій.

4. Співвідношення кількості клієнтів – користувачів електронних грошей (кількості зареєстрованих електронних гаманців) до загальної кількості клієнтів банку, який є їх емітентом. Такий показник і його характеристика відображатимуть готовність суспільства до інновацій, до використання передових технологій у повсякденному житті та прихильність до тих систем електронних грошей, учасником яких є даний банк тощо.

Зазначений перелік розділів інтегрованої звітності відобразить стан справ щодо використання електронних грошей, їхнього розповсюдження, впливу на зовнішнє середовище та на суспільство в цілому.

СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНИЙ АУДИТ СИСТЕМ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ

Разом з тим варто зазначити, що підготовка вказаної звітності за визначеними нами розділами не свідчить однозначно про переваги чи недоліки використання електронних грошей, про ступінь впливу розрахунків з їх допомогою на стан зовнішнього середовища, на емоційний стан працівників банку, про схильність цілого суспільства до інновацій тощо. Це пояснюється відсутністю мірил, за допомогою яких аналітики приймали б виважені об'єктивні рішення і здійснювали б необхідні розрахунки. Тому особливу роль у використанні інформації, в оцінці соціального впливу учасників систем електронних грошей та з питань охорони навколишнього середовища, а також у підготовці відповідних висновків слід, на нашу думку, відводити аудиторам. При цьому таким фахівцям, які б проводили соціально відповідальний аудит – надавали судження за окресленими аспектами на підставі даних інтегрованої звітності.

У Міжнародних стандартах аудиту, у Концептуальних основах з надання впевненості йде мова про фахівців-практиків – професійних практикуючих бухгалтерів, на діяльність яких і розповсюджується Концептуальні основи.

На відміну від аудиторів, фахівці-практики надають впевненість не лише стосовно фінансової звітності, а й щодо інших предметів перевірки [10, с. 11].

Важливими умовами прийняття завдання з надання впевненості фахівцями-практиками є дотримання ними етичних вимог, зокрема, незалежності та професійної компетентності.

У випадку недостатності компетенції з окремих питань аудитори можуть залучати до своєї роботи експерта-аудитора – особу чи організацію, які володіють спеціальними знаннями в іншій галузі, ніж бухгалтерський облік або аудит, якщо такі знання необхідні аудитору для отримання достатніх і прийнятних аудиторських доказів [9, с. 672].

Таким чином, здійснюючи оцінку та аналіз інтегрованої звітності, перед аудитором постає завдання з надання впевненості щодо наведених даних. Так, перевіряючи відповідність відображенням у бухгалтерському обліку операціям, укладених договорів, складеним первинним документам щодо емісії та руху електронних грошей чинному законодавству, аудитори надають висновки, що підвищують довіру користувачів інформації щодо результату оцінки. Докладніше про цей напрям аудиту йдеться у роботах автора [7, 8].

Судження аудиторів про умови праці працівників повинні ґрунтуватись на підставі аналізу сум емітованих і погашених електронних грошей за звітний період, а також даних про суми за операціями з електронними грошима та готівкою. Так, за результатами аналізу таких даних аудиторам у висновках і звітах слід вказати про покращені умови праці працівників, задіяних у розрахунково-касовому обслуговуванні клієнтів, у тих банках, де зазначене співвідношення буде наближатись до 100%. І навпаки: до банків, що не використовують у роботі електронні гроші або їх частка у порівнянні з операціями з готівкою незначна, аудиторам доцільно формувати судження про недостатньо комфортні умови праці зазначеної категорії працівників.

Стосовно інтересів суспільства загалом і впливу на них системи, що перевіряється, то тут аудиторам доцільно звертати увагу на кількість учасників систем електронних грошей та кількість продавців і постачальників товарів, робіт і послуг, які приймають в оплату електронні гроші. Чим більшим буде такий показник і його співвідношення до загальної кількості зареєстрованих у державі підприємств, згрупованих, наприклад, за видами економічної діяльності, тим із більшою впевненістю аудитор може стверджувати про зростання ролі інновацій в суспільстві. У цьому контексті також аудиторам варто використовувати загально доступні дані про значення грошових агрегатів та зіставляти їх із сумою емітованих електронних грошей для підготовки аудиторського висновку за цим напрямом. Ще одним напрямом у зазначеному напрямі аналізу, на нашу думку, є дані про кількість користувачів електронних грошей системи, щодо якої формуються висновки.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у цій статті нами вперше було запропоновано проводити аудит систем електронних грошей як об'єктів оверсайту на підставі інтегрованої звітності банків – емітентів електронних грошей. Це дозволить аудиторам робити правильні висновки та надавати коректні рекомендації для недопущення порушень чинного законодавства та уникнення застосування заходів впливу за результатами соціально відповідального оверсайту з боку

центрального банку. Крім того, підготовка аудиторами висновків на основі звітів про сталий розвиток чи інтегрованої звітності дозволить підвищити довіру до електронних грошей та банків з боку зацікавлених осіб, знизити репутаційні ризики систем електронних грошей, оцінювати якість використання банками їх ресурсів (фінансових, трудових, репутаційних тощо) і залежність від кожного з них.

Разом з тим, наші пропозиції дозволяють розширити завдання оверсайту систем електронних грошей як однієї з функцій центральних банків відповідно до вимог часу та актуальних тенденцій у міжнародній практиці щодо сталого розвитку та соціальної відповідальності бізнесу. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Арбузов С. Г.** Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К.: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. – 504 с.
2. **БАНКІВСЬКИЙ НАГЛЯД** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123147
3. Звіт Samsung про сталий розвиток. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.samsung.com/ua/aboutsamsung/citizenship/download/2013_Sustainability_Report.pdf
4. Концепція запровадження нагляду (оверсайта) за платіжними системами в Україні, схвалена постановою Правління Національного банку України від 15.09.2010 р. № 426 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0426500-10>
5. **Костырко Р. А.** Современные тенденции развития социальной корпоративной ответственности [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bea.com.ua/offline/ifrs_conference_2013/Kostyrko_Ruslan_Sovremennye_tendencii_razvitiya_KSO.pdf
6. **Махаєва О.** Оверсайт як функція центрального банку та концепція його введення в Україні // Вісник Національного банку України. – 2011. – № 4. – С. 18 – 22.
7. **Мельниченко О.** Аудит електронних грошей в банках України // Вісник Національного банку України. – 2013. – № 3. – С. 41 – 45.
8. **Мельниченко О. В.** Теоретико-методологічний аспект аудиту електронних грошей в банках // Сучасний бухгалтерський облік, аналіз і аудит: галузевий аспект: колективна монографія у 2 т. / За ред. П. Й. Атамас. – Дніпропетровськ: Герда, 2013. – Т. 2 – 414 с. – С. 349 – 369.
9. Міжнародні стандарти контролю, якості, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2010 року, частина 1 / Пер. з англ.: Ольховікова О. Л., Селезньов О. В., Зеніна О. О., Гик О. В., Біндер С. Г. – 852 с.
10. Міжнародні стандарти контролю, якості, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2010 року, частина 2 / Пер. з англ.: Ольховікова О. Л., Селезньов О. В., Зеніна О. О., Гик О. В., Біндер С. Г. – 420 с.
11. **Наталія Лапко:** на сьогодні в Національному банку триває узгодження правил платіжних систем [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=1753978
12. **ОВЕРСАЙТ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123487&cat_id=123219
13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування платіжних систем і розвитку безготівкових розрахунків Закон України від 18.09.2012 № 5284-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5284-17>
14. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні. Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>

15. **Сенищ П. М.** Світовий досвід і перспективи розвитку електронних грошей в Україні: Науково-аналітичні матеріали. Вип. 10 / П. М. Сенищ, В. М. Кравець, В. І. Міщенко, О. О. Махаєва, В. В. Крилова, Н. В. Гришук – К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень. 2008. – 145 с.

16. **Фридман М.** Свобода вибирати: Наша позиція / Пер. с англ. / М. Фридман, Р. Фридман. – М.: Новое издательство, 2007. – 356 с. [1980, 1979 by Milton Friedman and Rose D. Friedman].

17. Woodrow Wilson, Congressional Government (Boston: Houghton Mifflin, 1885).

REFERENCES

- Arbuzov, S. H., Kolobov, Yu. V., and Mishchenko, V. I. *Bankivska entsyklopediia* [Banking Encyclopedia]. Kyiv: Tsentr naukovykh doslidzhen Natsionalnoho banku Ukrainy; Znannia, 2011.
- "BANKIVSKYI NAHLYaD" [Supervisors]. http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123147
- Fridman, M., and Fridman, R. *Svoboda vybirat: Nasha pozitsiia* [Freedom to choose: Our position]. Moscow: Novoe izdatelstvo, 2007.
- Kostyrko, R. A. "Sovremennye tendentsii razvitiia sotsialnoy korporativnoy otvetstvennosti" [Modern trends in corporate social responsibility]. http://www.bea.com.ua/offline/ifrs_conference_2013/Kostyrko_Ruslan_Sovremennye_tendencii_razvitiya_KSO.pdf
- [Legal Act of Ukraine] (2010). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0426500-10>
- [Legal Act of Ukraine] (2012). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5284-17>
- [Legal Act of Ukraine] (2001). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>
- Melnychenko, O. V. "Teoretyko-metodolohichni aspekt audytu elektronnykh hroshei v bankakh" [Theoretical and methodological aspects of audit of electronic money in banks]. In *Suchasnyi bukhhalterskyi oblik, analiz i audyt: haluzevyi aspekt*, 349-369. Dnipropetrovsk: Herda, 2013.
- Mizhnarodni standarty kontroliu, iakosti, ohliadu, inshoho naddannia vpevnenosti ta suputnykh posluh. Chastyna 1* [International standards of control, quality, review, other assurance and related services. Part 1], 2010.
- Mizhnarodni standarty kontroliu, iakosti, ohliadu, inshoho naddannia vpevnenosti ta suputnykh posluh. Chastyna 2* [International standards of control, quality, review, other assurance and related services. Part 2], 2010.
- Makhaieva, O. "Oversait iak funktsiia tsentralnoho banku ta kontseptsiiia ioho vvedennia v Ukraini" [Oversait as a function of the central bank concept and its introduction in Ukraine]. *Visnyk NBU*, no. 4 (2011): 18-22.
- Melnychenko, O. "Audyt elektronnykh hroshei v bankakh Ukrainy" [Audit of electronic money in banks of Ukraine]. *Visnyk NBU*, no. 3 (2013): 41-45.
- "Nataliia Lapko: na syohodni v Natsionalnomu banku tryvaie uzgodzhennia pravyl platizhnykh system" [Natalia quotes: Today the National Bank continues Harmonization payment systems]. http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=1753978
- "OVERSAIT PLATIZhNYKh SYSTEM" [OVERSAIT payment systems]. http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123487&cat_id=123219
- Senyshch, P. M., ravets, V. M., and ishchenko, V. I. *Svitovyi dosvid i perspektyvy rozvytku elektronnykh hroshei v Ukraini* [International experience and perspectives of development of electronic money in Ukraine]. Kyiv: Natsionalnyi bank Ukrainy; Tsentr naukovykh doslidzhen, 2008.
- Woodrow, W. *Congressional Government*. Boston: Houghton Mifflin, 1885.
- "Zvit Samsung pro stalyi rozvytok" [Samsung Statement on Sustainable Development]. http://www.samsung.com/ua/aboutsamsung/citizenship/download/2013_Sustainability_Report.pdf